

Konsumenterna kan skapa schysst konkurrens och minska skattefelet

INNEHÅLL

Förord	3
Sammanfattning	4
Bakgrund	4
Kontantbranschernas omfattning	5
Skattefelet	5
Tillverkare av kassaregister och kontrollenheter	5
Kontanthandlare	7
Skatteverkets åtgärder inom kontanthandeln	7
Allmänhetens bidrag	8

Lars Lundh/Conny Svensson
010-574 99 95/ 010-573 50 01

Datum
2011-06-13

FÖRORD

Med gemensamma krafter kan Sverige minska skattefusket och öka den schyssta konkurrensen för företagen. Men det räcker inte att näringslivet och Skatteverket agerar. Genom att alltid be om kvitto kan alla konsumenter bidra till rättvis konkurrens för företagen och motverka skattefusk.

Det försvinner varje år uppskattningsvis 20 miljarder kronor i skattepengar på grund av svarta pengar inom handeln, på restauranger och inom andra branscher där konsumenter betalar varor och tjänster med kort eller kontanter. Fusket beror i huvudsak på att alla köp inte slås in i kassaapparaten och därmed inte kommer in i företagets redovisning.

Förra året trädde en ny lag i kraft som innebär att företag som tar betalt kontant eller med kort måste ha ett godkänt kassaregister som ska användas vid varje försäljning. I och med lagen går det att i efterhand spåra alla registreringar. Syftet med lagen är att skydda seriösa företagare från illojal konkurrens. Den nya lagen innebär att företagen ska skriva ut och erbjuda kunden ett kvitto vid varje försäljning. Kvittot garanterar att köpet har slagits in i och registreras i kassan.

Det är fortfarande för tidigt att analysera effekterna av den nya lagen och Skatteverket har ännu inte gjort någon utvärdering. Redan nu går det dock att se att den redovisade omsättningen har ökat kraftigt i flera av de branscher där många företag omfattas av den nya skatteregisterlagen.

Det är inte bara den skattefinansierade välfärden som drabbas när någon fuskar med skatten. Lika allvarligt är att konkurrensen snedvrids för alla de seriösa företag som vill göra rätt för sig. För en pizzeria, blomsteraffär eller kiosk kan det innebära ett reellt konkurshot om konkurrenten tvärs över gatan dumpar priserna genom att inte betala sina skatter.

Skattefusket är långt ifrån jämnt fördelat. De allra flesta företag sköter sin redovisning och betalar sina skatter medan ett begränsat antal oseriösa aktörer skor sig på andras bekostnad. Svarta pengar skapar även en grogrund för organiserat svartarbete och ekonomisk brottslighet. Spåren leder ofta vidare till den organiserade brottsligheten som är ett växande hot mot samhället.

Att betala med kort eller kontanter utan att ta kvitto är vanligast i vardagliga situationer när man handlar för lägre belopp. De som av gammal vana inte brukar ta kvitto när de exempelvis går på kafé eller lunchrestaurang, köper glass eller klipper sig, tänker säkert inte på att det indirekt kan underblåsa svartarbete och ekonomisk brottslighet. Nu är det dags att bryta den dåliga vanan. Genom att alltid be om kvitto kan allmänheten hjälpa seriösa företag och entreprenörer mot illojal konkurrens och skydda samhället mot ekonomisk brottslighet.

Ingemar Hansson, Generaldirektör Skatteverket

Datum
2011-06-13

1 SAMMANFATTNING

Kontantbranscherna i Sverige omfattar enligt Skatteverkets beräkningar ca 200 000 företag. Av dessa har i dagsläget ungefär 73 000 företag cirka 100 000 kassaregister.

Skattefelet inom kontanthandeln uppskattas av Skatteverket till åtminstone 20 miljarder kronor.

För åren 2006-2010 har genomförda kontroller resulterat i krav om ytterligare skatt på ca 1,5 miljarder kronor eller i genomsnitt 300 mkr per år.

Det är fortfarande för tidigt att analysera effekterna av kassaregisterlagen. Skatteverkets statistik visar dock att den redovisade utgående momsen för restauranger ökade med 7 procent under 2010. För frisörer är siffran 11 procent. Även om konjunkturen har varit god under året tyder detta på att den nya lagen har påverkat utvecklingen.

Skatteverket ökar från och med juni 2011 kommunikationen i syfte att få fler konsumenter att be om kvitto när de handlar. Budskapet i kommunikationsinsatserna är ”Stöd schysst konkurrens – be om kvitto!”

2 BAKGRUND

Med kontanthandlare i kassaregisterlagens mening avses situationer där konsument betalar med kontanter eller betal-/kreditkort för varor eller tjänster.

Bakgrunden till den svenska lagstiftningen finns i den s.k. Branschsaneringsutredningen från 1997. Där föreslogs krav om kassaregister inom kontanthandeln. Förslaget var dock inte färdigutvecklat utan en ny utredning tillsattes 2004. Nytt förslag om obligatoriska ”typgodkända” kassaregister kom från utredningen 2005 och efter sedvanligt remissförfarande beslöt en enig riksdag i månadsskiftet maj/juni 2007 att lag om certifierade kassaregister inom kontanthandeln ska gälla från 1 januari 2010.

Syftet med lagen, som det beskrivs i propositionen, är att skydda seriösa företagare från illojal konkurrens. Som argument för lagstiftning nämns också att den illojala konkurrensen leder till att skattebördan vältras över på andra skattskyldiga vilket i sin tur kan leda till att seriösa näringsidkare riskerar att slås ut.

Datum
2011-06-13

De aktörer som kan påverka skattefelet inom kontanthandeln är tillverkarna av kassaregister och kontrollenheter, handlarna, Skatteverket och allmänheten.

- Tillverkarnas bidrag är att det finns fungerande kassaregister och kontrollenheter.
- Kontanthandlarnas bidrag är att de skaffat och använder certifierade kassaregister.
- Skatteverkets bidrag är att verket tagit fram system för att anmäla certifierade kassaregister, att kontrollera att registren används på rätt sätt samt att kontrollera lagens efterlevnad.
- Allmänhetens bidrag till en fungerande schysst konkurrens är att alltid se till att man får ett kvitto när man handlar kontant eller med kort.

3 KONTANTBRANSCHERNAS OMFATTNING

Med utgångspunkt i SCB:s nationalräkenskaper och dess uppdelning av hushållens konsumtion per ändamål har Skatteverket gjort en grov bedömning att kontanthandeln totalt sett omsätter ca 1 100 miljarder kr. Några av delposterna:

- 78 mdkr – kläder och skor
- 81 mdkr – möbler, inredningsartiklar, hushållsutrustning o förbrukningsvaror
- 83 mdkr – restaurang och café
- 192 mdkr – livsmedel och alkoholfria drycker

Kontantbranscherna i Sverige omfattar enligt Skatteverkets beräkningar ca 200 000 företag. Av dessa har i dagsläget ungefär 73 000 företag totalt ca 100 000 kassaregister. Att endast 73 000 av 200 000 företag har kassaregister beror bl.a. på:

- att många företag är av obetydlig omfattning med en försäljning mindre än fyra prisbasbelopp (171 200 kr år 2011) och därmed inte behöver ha ett certifierat kassaregister,
- att företag med god intern kontroll har fått undantag från kravet på att inneha och använda certifierade kassaregister,
- att företag som torg- och marknadshandlare, taxi m.fl. inte omfattas av lagens krav.

Datum
2011-06-13

Flest certifierade kassaregister finns inom branscherna restaurang och hårvård, som står för ca 20 respektive 15 procent av samtliga certifierade kassaregister.

4 SKATTEFELET I KONTANTHANDELN

Skatteverket uppskattar i en grov och försiktig beräkning skattefelet inom kontanthandelsbranscherna, exklusive taxi, till 20 miljarder kr.

Beräkningen utgår från en av de skattningar av svart försäljning som gjordes i Skatteverkets rapport "Svartköp och svartjobb i Sverige" (SKV Rapport 2006:4). I den aktuella skattningen användes data från Skatteverkets revisioner. Denna skattning stämmer väl överens med andra skattningar av den totala svartförsäljningen som gjorts med andra metoder. Eftersom huvudsyftet med skattningen var att få en uppfattning om den totala svartförsäljningens storlek blir osäkerheten större när det kommer till enskilda branscher. Det är därför viktigt att understryka att det finns en betydande felmarginal för det beräknade skattefelet inom kontanthandelsbranscherna.

En annan osäkerhetsfaktor är omräkningen från svart försäljning till skattefel. Vid denna omräkning har samma metoder använts som i "Skattefelskartan" (SKV Rapport 2008:1). Det innebär att en statisk metod använts, dvs. antagandet är att skattebetalarnas beteende inte skulle påverkas av en eventuell beskattning. Det totala skattefelet har beräknats genom att inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms har lagts på den uppskattade svartförsäljningen.

Vidare har en justering gjorts för de prisförändringar och den volymtillväxt som skett i ekonomin sedan den ursprungliga skattningen gjordes. De data som skattningen bygger på är mer än tio år gammal i genomsnitt, vilket innebär att den speglar situationen i en ekonomi som både var mindre än den vi har idag och som mättes med ett annat penningvärde. Siffrorna i rapporten har därför räknats upp med motsvarande BNP-förändringen mellan 2000 och 2010.

5 TILLVERKARE AV KASSAREGISTER OCH KONTROLLENHETER

Ett certifierat kassaregister består av ett tillverkardeklarerat kassaregister och en certifierad kontrollenhet.

Enligt kassaregisterlagen och Skatteverkets föreskrifter ska tillverkare av kassaregister lämna en tillverkardeklaration till Skatteverket och intyga att anmält

Datum
2011-06-13

kassaregister uppfyller de krav som framgår av kassaregisterlagen och Skatteverkets föreskrifter (SKVFS 2009:1).

Kontrollenheter ska certifieras av ett ackrediterat certifieringsorgan och anmälas till Skatteverket. Kraven på kontrollenheterna framgår av Skatteverkets föreskrifter (SKVFS 2009:2).

Tillverkarna har bidragit med sin del av förutsättningarna för att kassaregisterlagen ska fungera. Det bedöms idag finnas en fungerande marknad med tillräckligt antal certifierade kassaregister (kassaregister och kontrollenheter).

6 KONTANTHANDLARE

Handlarna inom kontanthandeln bidrar till att uppfylla kassaregisterlagens krav genom att, när det krävs, inneha ett certifierat kassaregister och ta fram och erbjuda kunden ett kvitto. Skatteverkets kontroller visar att det är känt bland kontanthandlarna att de ska ha ett certifierat kassaregister och de flesta kontanthandlarna som omfattas av lagkravet har också ett sådant.

Lagen omfattar dock inte bl.a. torg och marknadshandlare och inte heller de som bedriver verksamhet i obetydlig omfattning, i dagsläget fyra prisbasbelopp vilket 2011 uppgår till 171 600 kr.

7 SKATTEVERKETS ÅTGÄRDER INOM KONTANTHANDELN

7.1 Allmänt

Redan under 1990-talet upptäckte Skatteverket förekomsten av manipulerade kassaregister. Det vanligaste sättet var att ställa registret i övningsläge, så att trots att man lämnade kvitton, så räknades inte ackumulerad försäljning upp.

Branschsaneringsutredningen under ledning av Ulf Adelsohn föreslog i en rapport 1997 att kontanthandeln borde ha någon form av typgodkända kassaregister.

Fr.o.m. den 1 januari 2003 infördes krav om kassaregister i samband med försäljning av alkohol. Kraven i alkohollagen innebar att man skulle ha ett kassaregister, att kassaregistren skulle ha en bestämd funktionalitet och att kunderna skulle erbjudas kvitto. Genom att delta som sakkunniga i samverkan med bl.a. kommuner, som har tillsynsansvar över alkohollagen, fick Skatteverket möjlighet att skaffa kunskap om hur möjligheten till skatteundandraganden

Datum
2011-06-13

utvecklats genom s.k. kundanpassade lösningar. Förekomsten av fuskprogram möjliggjorde att den redovisade försäljningen gick att manipulera, dvs. företagaren redovisade den försäljning som man önskade redovisa.

I takt med att Skatteverket fick mer kunskaper om hur manipuleringarna av kassaregistren gick till utvecklade kassaregisterföretag mer utvecklade manipuleringsmöjligheter för att möjliggöra fusk för företagen.

2006 startade Skatteverket det så kallade Restaurangprojektet, ett riksomfattande projekt inriktat på restaurangnäringen. Projektets inriktning var att utveckla metoder för kontroller inom restaurangbranschen och minska skattefelet. Inför 2007 tillkom uppdraget att implementera den nya lagstiftningen kring personalliggare, dvs. att verksamma personer inom restaurang och hårvård ska antecknas i en personalliggare. Projektet har således haft en tydlig inriktning mot metodutveckling och metodutveckling inom Skatteverket.

Inför införandet av kassaregisterlagen ersattes 2008 det tidigare Restaurangprojektet av Kontanthandelsprojektet, som utökade insatserna till att omfatta kontanthandeln inklusive restaurang och hårvård (personalliggarebranscherna) samt torg och marknadshandel (som inte skulle omfattas av kravet på certifierade kassaregister) och övrig kontanthandel. Projektet kunde visa att det var vanligt med manipulerade kassaregister och att det även förekom i andra branscher än restaurang, t.ex. optiker och livsmedelsföretag.

Skatteverket arbetade under 2007-2009 också intensivt med att ta fram regelverket för certifierade kassaregister och 2010 trädde lagen i kraft fullt ut. Med hänsyn till att det tog tid att ta fram tekniken och att ackreditera certifieringsorgan meddelade Skatteverket att det var tillräckligt att man beställt ett certifierat kassaregister senast den 31 december 2009 och att det skulle vara installerat senast den 30 juni 2010 (den s.k. mjuka linjen). Efter detta datum ska kassaregisterlagen i princip fungera fullt ut.

Skatteverkets insatser i kontanthandeln har bidragit till att utveckla inriktningen mot ökad synlighet hos företagen.

7.2 Förändrade kontrollformer

I och med att branschkontrollagen (Lag om effektivare skattekontroll i vissa branscher) infördes 2007 ska kontantbranscherna restaurang m.fl. och hårvård föra personalliggare över verksam personal. Skatteverket fick möjlighet att genom oannonserade besök kontrollera att liggarna omfattade alla verksamma personer. Syftet med lagen är att förhindra förekomsten av svart arbetskraft. Effekten av att lagen infördes blev att mellan 4 000 och 6 000 svarta jobb blev vita. Fram t.o.m. 2010 har Skatteverket gjort drygt 76 000 kontrollbesök avseende personalliggare.

Datum
2011-06-13

Brister som föranleder en kontrollavgift har konstaterats i mellan 10 till 15 procent av besöken.

Kassaregisterlagen trädde i kraft fullt ut 1 januari 2010. Skatteverket fick möjlighet att oannonserat genomföra både tillsyn av kassaregister och särskilda kontrollåtgärder som kundräkning, kontrollköp, kvittokontroll och kassainventering. Syftet med de särskilda kontrollåtgärderna är inte att utreda om näringsidkaren har bokfört och redovisat sin försäljning korrekt utan endast att kontrollera att de försäljningar som sker mot kontant betalning registreras i ett certifierat kassaregister.

Branschkontrollagen och lagen om kassaregister har fått till följd att Skatteverket fått effektivare metoder för att motverka förekomsten av svart arbetskraft och att verka för schysst konkurrens mellan kontanthandelsföretag.

7.3 Resultat av Skatteverkets kontroller

För åren 2006-2010 har genomförda kontroller, bl.a. ca 2 000 revisioner, resulterat i krav om ytterligare skatt på ca 1,5 miljarder kronor eller i genomsnitt ca 300 mkr per år.

Under 2010 genomfördes 2 349 särskilda kontrollåtgärder och 54 575 tillsynsbesök. Eftersom Skatteverket hade en mjuk linje under första halvåret 2010 inriktades de flesta tillsynsbesöken mot att se till att kontanthandlare som ska ha ett certifierat kassaregister också skaffat eller beställt ett sådant senast den 31 december 2009. Särskilda kontrollåtgärder kom igång ordentligt först under sista tertialet 2010.

Det är fortfarande för tidigt att analysera effekterna av kassaregisterlagen och Skatteverket har ännu inte gjort någon utvärdering. Redan nu går det dock att se att den redovisade omsättningen har ökat kraftigt i flera av de branscher där många företag omfattas av den nya skatteregisterlagen. Skatteverkets statistik visar att den redovisade utgående momsens för restauranger ökade med 7 procent under 2010. För frisörer är siffran 11 procent. Även om konjunkturen har varit god under året tyder detta på att den nya lagen har påverkat utvecklingen.

8 ALLMÄNHETENS BIDRAG

Allmänhetens bidrag till att stödja schysst konkurrensen är att alltid be om kvitto när man handlar kontant eller med kort.

Datum
2011-06-13

8.1 Informationsinsatser om kvitto

En central bestämmelse i kassaregisterlagen är att näringsidkaren vid varje försäljning mot kontant betalning ska erbjuda kunden ett av kassaregistret framställt kassakvitto. I prop. 2006/07:105 (s. 30) framhåller regeringen att kvittokravet innebär att kunderna kommer att kunna bidra till att reglerna om registrering av all kontant försäljning i kassaregister efterlevs.

Skatteverket ökar med start i juni 2011 kommunikationen i syfte att få fler konsumenter att be om kvitto när de handlar. Budskapet i insatserna är ”Stöd schysst konkurrens – be om kvitto!” Budskapet kommer bland annat att tryckas upp på utsidan av Skatteverkets kuvert och med start i juni 2011 finnas med på de slutskattebesked och andra beslut som skickas till alla 7,5 miljoner personer som har deklarerat.

Skatteverket samarbetar med flera företagar- och branschorganisationer som också vill verka för schysst konkurrens och att konsumenter ber om kvitto. Organisationerna kommer att sprida information via sina kanaler och bland annat lägga ut information på sina webbsidor.

**STÖD SCHYSST
KONKURRENS
– BE OM KVITTO!**

Om du någon gång inte får kvitto,
be gärna om det. Då vet du att köpet gått
rätt till och bidrar till schysst konkurrens.
Läs mer på www.skatteverket.se/kvitto

